

utatur. Repugnat igitur praedeterminatio, si Waldensis sequemur rationem, libertati. Praeterea idem *unam* hanc esse dicit SS. Patrum sententiam: *Ideo hoc praescit Deus, quia futurum est* (c. 29. n. 5. p. 158.); itaque „praevisionis vel praescientiae *totam* esse *rationem infallibilitatis* certam futuritionem contingentis, *non quidem causaliter*, sed *obiective*“ (c. 26. n. 7. p. 144.). Hanc reddens rationem, qui de ipsa controversia nondum proposita non pronuntiavit, acute tamen et definite indicavit, quomodo esset ex scholae veteris rationibus dirimenda. Id enim ipsum, quod ille affirmat, Bannesiani negant.

5. Quomodo prolusum sit huic controversiae in Concilio Tridentino.

Serry¹ inchoatam esse dicit hanc disceptationem in Concilio Tridentino. Cui assentimur, alio quidem usi argumento. Sed audiatur prior. — Ioannem Grimani Aquileiae Patriarcham ob epistolam de praedestinatione anno 1549. scriptam de errore insinuatam in Tridentino haeresis esse absolutum refert. Recte id quidem, nec vero ille sua explicatione veritatis omnibus Romanae inquisitionis theologis satisfacere potuerat. Summopere autem Peretti O. S. Franc., qui fuit Sixtus V. postea Pontifex, offensus erat; qui illi pallium nondum acceptum dare recusavit et in perpetuum negavit. Ante significavimus, non esse hanc de ipsa praedestinatione controversiam. Nihil igitur illud argumentum doctrinae Molinistarum adversatur, cui severissima de praedestinatione sententia accommodari possit. Animum autem significat atque aperit Sixti V., ut facilius, quid in disputationibus illis Lovaniensibus egerit, explices.

Aliquod tamen exordium huius disceptationis usque a Tridentino repetere licet; rem minute exponi non posse dolendum est; quae constant, referemus.

Supra strictim commemoravimus, aliquot theologos in contrariam communi scholasticorum sententiam discessisse. Similis orta est dissensio in consultationibus theologorum Tridentinorum anno 1546. mense Iunio, quum Augustiniani duo, unus Servita, Laurentius Mazocchius, unus P. Dominicanus, Gregorius Senensis,

¹ Scripsit Hyacinthus Serry O. S. Dom. Historiam Congregationum de auxiliis, quae revisa a Quesnello Iansenorum principe et edita est anno 1700., falso addito nomine Augustino le Blanc falsoque originis loco (Lovanii pro Bruxellis). De quo saepe nobis incidet mentio, dum de dogmatis explicatione ad historiae rationem quaerere pergemus, apparebitque quam non sit ille fidus testis atque certus. Sed de Grimani Praef. 5. 13. p. XLIV. ed. 2. Antverp. 1709. loquitur. De eadem re Pallavicino agit in Hist. Concil. Trid. l. 22. c. 11.

contra ceterorum consensum nihil agere voluntatem recipientem gratiam defenderunt, ac de fidei quoque in operanda salute efficaciam altero etiam P. Praedicatorum accedente a ceterorum sententia discesserunt. Quae opinio pro „*minus catholica*“ amandata est. Narrat etiam celeberrimus ille Dominicus de Soto O. S. D. in eo libro, quem post ipsam VI. Concilii sessionem edidit (de natura et gratia l. 1. c. 15.) contradixisse se theologis coram se affirmantibus, Deum vi quadam ita trahere nos ac propellere, ut, dum converteremur, non agere, sed duntaxat recipere videremur. Massarellii commentarii a Theinero editi summam eam disputationem attingunt nec nominant, qui theologo contra quatuor illos dixerint, aut quid illi attulerint, quo demonstrarent, voluntatem liberam in iustificatione non agere quidquam, sed recipere¹. Sed alii succedunt testes, aliquid amplius de illa disceptatione referentes.

Sarpus² privatam inter Praedicatores contentionem exortam esse dicit; Sotum contendisse³, „etsi consequi homo gratiam sine auxilio praeveniente non posset, in ipsius tamen potestate esse id auxilium recusare atque abicere; quod si reciperet, ipsum voluisse et consensisse necesse esse; noster enim consensus nisi necessario requireretur, non esse cur non omnes converterentur; Deum quidem certe, ut esset in Apocal. 3, 20., quotidie pulsare ianuam; Patres quoque docere volentibus omnibus gratiam conferri; nec minus in S. Scriptura significari nostro opus esse consensu. Aliter qui sentiret, eum evertere libertatem arbitrii et dicere vim inferri a Deo nostrae voluntati.“ Respondisse Ludovicum Catanensem auctore usum S. Thoma: „Duplici genere gratiarum a Deo praeveniri voluntatem, sufficienti et efficaci; alteri vel obsequi posse vel resistere voluntatem, alteri non item; pugnantia enim esse: efficaci gratiae resisti.“ Cur non omnes converterentur, hanc reddidisse rationem: „quod gratia praeveniens non esset in omnibus *efficax*.“ Fieri posse, ut Deus efficaci gratia eum converteret, qui sufficienti ante restitisset; efficaci quidem non posse resisti, quippe quae id ipsum efficeret, ut voluntas volens libensque obsequeretur. Sotum respondisse: „Nullam per

¹ Theiner. Acta authentica SS. Oecumenici Conc. Trid. I. 160 ss. Pallavicini l. 8. c. 4.

² Historia del Concilio di Trento, l. 2. c. 7.

³ Cuiusmodi sententiam ipse Sotus *De natura et gratia*, quem librum post ipsam VI. sessionem edidit, proficitur, ut proximo capite videbimus.

se Dei motionem sufficere; eam demum, cui voluntas consensisset, hoc consensu fieri efficacem; qui si deesset, effectu carere, non quod Divina virtus, sed quod humana deficeret.“ Addit Sarpus, Sotum causam sic impugnatam obtinuisse. Quae res si ita se habuit, controversia Thomistarum et Molinistarum in Concilio Tridentino excitata est, et princeps theologus atque orator Ordinis S. Dom., Dominicus Sotus, defendit Molinismum atque pericit.

Et quamquam incertissima est Sarpii et in historia et in theologia auctoritas, ubi tamen pro inimicissimis Iesuitis testimonium dicit, Sotum autem ea defendentem inducit, quae ille se propugnasse ipse testatur, denique alios testes non contemnendos habet sibi consentientes: recusandus non videtur. Confirmationem statim adiungimus.

Ioannes a Bononia, doctor Lovaniensis, in libro ante Concilii Tridentini conclusionem anno 1555. edito, quum resisti posse gratiae dixisset¹, ita pergit: „Ceterum, quia non desunt modo homines, quamvis omni pietate praediti, aliter de libero hominis assensu, dum iustificamur, quam nos, sentientes ac ideo huius oecumenici Concilii clarissimam doctrinam obscurare quodammodo conari videntur, dum dicunt, habere hominem libertatem arbitrii, ut excitationi admonitionique resistere *possit*, sed his divinis inspirationibus nunquam *resisti*.“ Cur *obscurari* dicat clarissimam Concilii doctrinam, rationem affert, quod ipsis verbis Nuntii apostolici, Hieronymi [Mozarelli] de Bononia, qui idem fuit Archiepiscopus Compsianus et s. palatii magister, didicerit, hanc sententiam [quam postea Thomistae amplexi sunt] a Patribus Concilii Tridentini diligentissime examinatam pro minus probabili reiectam esse. Quod testimonium summae est auctoritatis, quum testis fuerit religiosus Ordinis Praedicatorum, et a S. Sede et a suis in altissimum honoris fastigium erectus, ac testimonium brevi post illam Tridentini sessionem dederit.

Porro P. Mannhart² ad acta provocat Concilii Tridentini, quae in arce S. Angeli asserventur, e quibus Bellarminus haec in libellum Summo Pontifici tradendum retulerit: „In actis Concilii, quae habentur in arce S. Angeli, refertur, quod quum in disputatione theologorum, quae habebatur ante sessionem sextam, duo religiosi protulissent sententiam istam de praedeterminatione liberi arbitrii, fuit male acceptum a ceteris ideo, quod non vide-

¹ De aeterna Dei praedestinatione et reprobatione, Lovanii 1555. p. 103.

² De ingenia indole gratiae efficaci, in Zacchariae thesauro V. 584.

retur valde Catholicum, et propterea decretum formatum est iuxta communem aliorum sententiam.⁴

Cardinalis autem Perronius, quum ab ipso Paulo V. iussus acta Tridentina diligentis studio pertractasset, in eam se venisse sententiam in extrema sessione Congregationis de Auxiliis¹ pronuntiavit: Calvinum illam opinionem de praedeterminatione *in sensu supposito* docuisse, Patres vero Concilii eandem *in sensu supposito* condemnasse, quum defuissent, hominem gratiam posse abficere. Quod tamen nimium est; si enim Concilium eam quam postea Bannesiani sunt secuti sententiam aperte condemnasset, hanc nunquam Ecclesia permisisset. Quare Paulus V. Perronii sententiam merito improbavit. Sed ipse Summus Pontifex, ut postea videbimus, Hispanico Oratori dixit, Tridentinum nostram controversiam tetigisse, etsi eam ut inutilem reliquisset. Cui assentientes hic affirmamus, controversiam non esse a Concilio definitam, sed in illo theologorum conventu, cui Patres quoque affuerunt, tactam et ut minus probabilem reiectam.

Pro ultima confirmatione sit communis fama de illa re divulgata, cuius testis est Henao. (Scientia media historice propugnata, n. 415. p. 130.)

Pallavicino negat quidquam se eorum, quae de illa disceptatione duorum PP. Dominicanorum Sarpus scripserit, invenisse. Sed id fieri potuit, etsi res vera erat, quum Massarellii commentarii sententias theologorum strictim commemorarent, nec, quid in utramque partem disputatum sit, narrent; potuit autem illud in congregatione particulari evenire, cuius acta non repererit Pallavicino. Indicium disceptationis certe exstat in illis duorum Praedicatorum, virorum magnae auctoritatis, Hieronymi de Bononia et Soti verbis; e Massarellii autem libro intelligitur, fuisse inter theologos, quos Sotus confutavit, aliquem ex Ordine S. Dominici. Nomen discrepat, sed id a Sarpio commutatum esse facile admittemus. Quare quum tot sint testimonia sciuncta ac diversa inter sese, rem a Sarpio non accurate narratam negare tamen non licebit.

Bannesianorum opinionem in praevia illa Tridentini congregatione ab omnibus fere ut minus probabilem esse reiectam, plurimum refert ad can. IV. de iustif. recte interpretandum. Inde enim patet, quenam fuerit illorum, qui hunc canonem condide-

¹ Nobis Romae autographum commentarium de illa sessione inspicere licuit, quem infra integrum exhibebimus.

runt, sententia, quaecum Molinistarum explicatio apprime consentit. Et hanc quidem verba ipsa sonare videntur. Nam si quem certa conditione posse ambulare dicimus, non modo naturae in eo potestatem significamus, sed haec eum uti posse illa conditione dicimus. Concilii igitur Patres quum voluntatem gratia motam „posse, si velit, dissentire“ definiunt, sententia est: praesente motu gratiae fieri posse, ut voluntas actu dissentiat, non vero, manere dissentiendi potestatem, at dissensum esse non posse. Mussus quidem, qui illa decreta Tridentina perscripsit, ut mox explicabimus, in hunc modum illud *posse* intellexit.